

nevelő intézmény, a tanítók, tanárok pedig, hogy ez rajtuk áll, nem pedig a tananyagon!

kf.

Inkompatibilitások a tanárvilágban.

Azt hiszem, abban mindnyájan egyetértünk, hogy a közös pedagógiai célokat a nemek szerint különbözően kell megvalósítani. Szóval van speciális férfi- és speciális nőnevelés. Mindkettőnek vannak külön céljai, tárgyai s módszerei. Ezt tudományosan igazolni ezúttal nem akarom, de azt hiszem, hogy sem az elmélet, sem a gyakorlat emberei előtt ezt nem is kell megtennem. Ha így van a dolog, akkor természetes, hogy a közös, vezető, összekapcsoló emberi, nemzeti, társadalmi, hivatásbeli stb. célok elérésére kellenek közös vezető pedagógusok, de amellett kellenek speciálisták, férfi- és nőpedagógusok a részletmunkák kidolgozására. A munka akkor tökéletes, ha valaki egy munkakörben mélyíti, fejleszti magát. Ha ez igaz, akkor elfogadhatja mindenki azt is, hogy leányközépiskolának csak az lehet igazgatója, aki tanári működésének nagyobb részét abban az iskolafajban töltötte el, beleélte, beledolgozta magát, hozzáalakult. A leányközépiskolai igazgatóság adományozásánál elsősorban a statusbeli arravalóság döntson, s ha csak lehet, nő legyen. Fiúközépiskolai tanár ne lehessen leányközépiskolai igazgató. Legyen ez fiúközépiskolai tanárokra nézve inkompatibilis. Hiszen a fiúközépiskolai tanár nem dolgozhatta bele magát a nőpedagógiába, tapasztalatokat nem gyűjtött, a hagyományokat és törekvéseket nem ismeri, a szükséges lelkiátalakuláson nem ment keresztül. De nem is tudja ellátni a munkát, sőt kárt okoz, mert megakasztja a fejlődést, legalább is addig, míg maga mindezen keresztülmegy. Mindenki maradjon a maga mestersége mellett. Az ügy érdeke az első. A magam részéről nem tartom lehetségesnek, hogy leányközépiskolai tanár fiúközépiskolai igazgató lehessen. Elvi okokból vagyok ennek ellensége. Inkompatibilis azonban ez nemcsak pedagógiai értelemben, hanem szociális értelemben is. Az embert az ambíció sarkallja, hogy mindig jobb, tökéletesebb munkát végezzen. A pedagógust is idealizmusa és realizmusa arra ösztönzi nemzete és családja érdekében, hogy többre vigye, jobb állásban szolgálja az ügyet, melybe beledolgozta magát és melynek hasznára lehet. A leányközépiskolai tanároknak nincs más előremenetelük, mint az igazgatói állás elérése. Ha ezt fiúközépiskolai tanár nyeri el előle, ezzel nemcsak anyagi boldogulásukat akadályozzák tudatosan, nemcsak jogtalan álláshoz jutnak, hanem ártanak a szakemberek kifejlődésének, s ezzel ártanak a nevelésnek, illetve a nemzetnek. Szükséges lenne ezért kimondani, elvben s gyakorlatban becsület-

beli üggyé tenni, hogy a tanárok saját iskolafajukon kívül egymás konkurrensai nem lehetnek, mert ezzel az ízlésnek, az erkölcsnek, a becsületnek a talaját hagyják el. Én az ilyen érvényesülést a jövőre nézve tisztességtelennek tartom. Hangsúlyozni kívánom, hogy ez elmékedések a leányközéiskolai tanárság keserű tapasztalatai, történeti adatok alapján szűrődtek le. Le akarom szögezni, hogy e gondolatok nem irányulnak a leányközéiskolai státuszba a múltban bejutott ily pedagógusok ellen. Viszont azonban kívánatosnak tartanám, ha a különböző tanáregyesületek megállapodnának és kötelezőleg kimondanák tagjaikra vonatkozólag, hogy a fiúközéiskolai tanárok részére inkompatibilis leányközéiskolai igazgatói állás elfogadása, s az esetben, ha valaki ezt mégis megtenné, azt kizárná tagjai sorából. Mivel azonban gondolkodásomban nemzeti és pedagógiai érdek vezet, nem kívánom teljesen és egyáltalában kizárni a kiváló, hozzánk átlépő fiúközéiskolai tanárok érvényesülését. A leányközéiskola jó ideig rá lesz szorulva, s sohasem lesz ártalmára, ha a nőnevelésre kiválóan alkalmasnak talált fiú-közéiskolai tanárokkal felfrissítik a leányközéiskolai státusz vérkeringését, azok tapasztalatával, lelkivilágával gazdagítják, értékesítik a nőpedagógiát. Csak azt szeretném kikötni, hogy senki az átlépést követő hat év előtt leányközéiskolai igazgató soha többé ne lehessen, s akkor és csak abban az esetben, ha a leányközéiskolai státuszban régebben szolgált, érdemesebb nőpedagógus nem akad. Ilyen formában az inkompatibilitás megszűnne. Más, ellenkező esetben az ügyet az országos közéiskolai tanáregyesület intézhetné el, egy vegyes bizottság útján, mely az inkorrekt eljárást megbélyegezné, esetleg kizárással megbüntetné. Ily módon lehetlenné lenné téve, hogy a kultuszminisztériumot ily irányú kinevezésekkel erkölcstelen eljárásokra ragadják összeköttetésekkel bíró fiúközéiskolai tanárok. Ilyen módon fokozná a leányközéiskolai tanárság ambícióját, a pedagógiai munka egészségesebb és értékesebb lenne, a nemzeti közművelődés ügye pedig emelkednék.

A leányközéiskolai magánvizsgákra, érettségi vizsgálatokra, az iskolák pedagógiai tanulmányozására elsősorban szintén leányközéiskolai tanerőket, igazgatókat kellene kiküldeni. Eddig ily megbízatásokat kizárólag fiúközéiskolai pedagógusok kaptak. Előre bocsájtom, hogy ezek további felhasználását nemcsak lehetségesnek, sőt szükségesnek tartom. Úgy képzelem ugyanis, hogy az országnak kellenek olyan pedagógusok, akik a nemzetnevelés, a középfokú oktatás egészét áttekinteni tudják, az összes viszonyokat ismerik, mindenről referálni tudnak, a vezetés, a szervezés munkáját képesek elvégezni. A pedagógiai tudomány és maga a pedagógiai munka csak így fejlődhetik. Ép azért szükségesnek tartom, hogy a leányközéiskolai pedagógusok meg-

ismerjék a fiú-, illetve a közös pedagógia újabb értékeit, tapasztalatait, s így folytonos differenciációval egészségesen előre lehessen haladni. Szóval a fiúpedagógusok megismerik a nőnevelés viszonyait, értékes gondolatait, módszereit, s viszont a nőnevelők a férfipedagógiát. Épp ezzel függ össze a mondani valóm. A nőnevelők egészen ki vannak zárva a tapasztalatgyűjtésből, ki vannak zárva abból, hogy maguk referáljanak és maguk szervezzenek. Szükséges lenne pedig az, hogy a leányközépiszkolai tanárok és igazgatók is fejlődjenek, ne csak saját intézetük habitusát ismerjék meg, hanem lehetőleg minél többét, amivel a saját munkájuk is értékesebb lesz, eszmecsere útján másoknak is javára szolgálnak. A leányközépiszkolai pedagógusok tapasztalatában és gondolkodásában, törekvésében egészséges differenciálódás állna be, ami az iskolafajtnak és az általános nőnevelésnek is hasznára lenne. Bizonyos közeledés, bizonyos egység fejlődne ki, ami némely kardinalis kérdésben égetően szükséges lenne. Ezzel kapcsolatos azután az is, hogy így az emberek, ez az iskolafaj módot nyer arra, hogy a maga eszméit, törekvéseit propagálja, a hatóságokkal megismertesse, azoknak iniciatívával szolgáljon. Feltárhatnák tapasztalataikat, meggyőződésüket, az adatokat ők világhatnák meg, a viszonyok rendezésében közreműködhetnének. Előkészíthetnék a további szervezés, fejlődés munkáját, melyben nemcsak mint véleményadók működnének, hanem magát a tervezetet is ők készítenék és a tervezet keresztülvitelével is őket bíznák meg. Rá kell mutatnom arra, hogy leányközépiszkolai vizsga- és érettségi biztosok és iskolalátogatók csakis leányközépiszkolai pedagógusok lehetnek elsősorban, mert ezen állások betöltéséhez szükséges, hogy a nőneveléstan elveiben, tapasztalataiban, módszereiben teljesen otthonos legyen, rokonszenvenzen a milióval és a benne élő emberek törekvéseivel. A fiúközépiszkolai pedagógusok a mi hagyományainkat, törekvéseinket, tudományunkat, annak gyakorlati alkalmazását, leányainkat, a női kérdésekkel összefüggő társadalmi viszonyokat nem ismerik, nem ismerhetik, mert nem ebben a levegőben élnek, nem ez az ő szakmájuk. A vizsga, a tanítás sokkal jobban sikerül, ha nőnevelő kérdez, beszél, vezet, mert hiszen ő ismeri a női lelket, ő tud alkalmazkodni hozzá, s ebben nem elfogultabb, mint szabad lenne, sőt talán épp az az elfogultság van meg benne, ami az ő különleges munkájához elengedhetetlenül szükséges. A legkevesebb, amit elvárunk, hogy csak olyan fiúpedagógusokat küldjenek leányközépiszkolákba, akik a nőnevelés törekvéseivel és a nőnevelőkkel rokonszenvennek. Szükséges azonban leányközépiszkolai szakembereket nevelni, akik tapasztalatokat gyűjtve, tanulmányokat végezve, a vezetést, a szervezés céljaira, a leányközépiszkolai kérdések megoldására elsősorban munkába állíthatók legyenek. A leányközépiszkola balvégzete

ép e hiánnyal függ nagyjában össze. De van e kérdésnek más oldala is. A leányközépiskolai tanár, igazgató munkája akkor tökéletesedik, lesz igazán értékes, ha ambícióját növelik, ha érdemeit nyugtázzák, ha látja az elismerést, érdeklődést, jóakaratot, ha tudja, hogy van mód tehetségei, tudása érvényesítésére. De közérdek is, hogy minden munkakörben szakemberek dolgozzanak, ne idegenek, hozzá nem értők vezessenek, uralkodjanak, akik nem éreznek együtt környezetükkel, akiknek hatása legtöbbször káros.

Iparkodtam e kérdést objektíve megvilágítani. Meg vagyok győződve, hogy a fiúközépiskolai pedagógusok tiltakoznának legjobban, ha hozzájuk kizárólag leányközépiskolai érettségi és vizsgabiztosokat és iskolalátogatókat küldenének, ha iskolafajuk ellenőrzését, szervezését, vezetését idegenek végeznék, akik velők nem éreznek együtt, ha előmeneteli és érvényesülési lehetőségüket, tapasztalatgyűjtési módjukat nem szakemberek kaparintánák magukhoz. Meg vagyok győződve, hogy a fiúközépiskolai tanárok bojkottal felelnének erre nekünk. A leányközépiskolai nőnevelők is úgy vélekednek, hogy egy önérzetes, öntudatos és becsületes fiúközépiskolai pedagógusra nézve inkompatibilis a leányközépiskolai vizsga és érettségi biztosság, az iskolalátogatás elvállalása, hacsak a tudomány, vagy a kivételes országos érdek nem kívánja.

Szóvá akarom tenni harmadszor azt a helytelenséget, hogy leányközépiskolai tankönyveket és tankönyvbírálatokat fiúközépiskolai tanárok írnak. Tapasztalatból tudjuk, hogy a leányközépiskolai tankönyvek között alig van jó, elfogadható, alkalmas könyv, s majd mind és a legrosszabbak fiúközépiskolai tanároktól származnak. Nem a tudományos szempontról beszélek most, hanem a tárgy kiválogatása és feldolgozása szempontjából. Jó tankönyvet szinte lehetetlen írni; hát még olyat, melyet a szerző nem dolgozott maga az életben fel, amelyet nem próbált ki, amelyről nem tudja, hogy megkapja-e a női lelket, sőt azt sem tudja, hogyan kellene ezt elérni. Nőneveléstani ismeretek és tapasztalatok nélkül jó leányközépiskolai tankönyvet írni lehetetlen. Nem állítom, hogy a nőnevelők tankönyvei feltétlenül és mindig jók, de azt igen, hogy nagyobb percentben váltak be az ő könyveik. Azután meg módot kell adni, sőt szorítani kell a leányközépiskolai pedagógusokat arra, hogy dolgozzanak, tanuljanak, írjanak, hogy így fejlődő tapasztalatok és ismeretek alapján megfelelő és mindig jobb leányközépiskolai tankönyvek, keletkezzenek. Specialistákat kell nevelni. Ennek csak ez az egy módja van. Csak így kapunk jó leányközépiskolai tanárokat, tankönyveket, tanítást. Így nemcsak azt fogjuk elérni, hogy tankönyveinkben a nőneveléstan elvei és törekvései fognak érvényesülni, hanem ilyen módon lehetséges lesz a tankönyvek foly-

tonos fejlődése, az írók egész gárdája fog dolgozni, egymással vetekedni. Majd válogathatunk a megfelelő tankönyvekben. Nem helyes az sem, hogy a fiúközépiskolai tanárok elveszik a kartársaiktól azt a csekély mellékkeresetet, ami őket megilleti. A leányközépiskolai tankönyvből származó haszon oly édes kevés, hogy a fiúközépiskolai tanároktól joggal kérhetjük, hogy mondjanak le erről a jövedelméről. Jogtalan és kartárshoz nem illő, hogy olyan munkát elvállaljunk, ami nem a szakmánkba vág, melyhez nem értünk. De ezzel nemcsak kartársainknak ártanak, hanem a köznek is.

Ugyanide tartozik az is, hogy leányközépiskolai tankönyv bírálatára fiúközépiskolai tanár vállalkozzék egymagában. Ő nem ismeri a mi viszonyainkat, kívánságainkat, törekvéseinket, hiányzanak belőle a szükséges tapasztalatok és ismeretek, nem specialista, hanem legfeljebb a közös tudományhoz és pedagógiához ért. Információja nem lehet szakszerű, ítéletei nem lehetnek irányadók, nem képes a leányközépiskolai tankönyvpolitikát vezetni. Viszont alkalmat kell adni, hogy a leányközépiskolai pedagógusok kívánságait, kifogásait kifejthessék, referálhassanak, irányíthassanak, megfelelő tankönyvpolitikát teremtsenek. A tankönyvbírálatokkal a leányközépiskolai pedagógusok látóköre bővül, alkalmat nyernek tudásuk kifejtésére, a nőnevelés javításán dolgozni. Ezzel alkalmuk van saját fejlődésre, ambíciójuk ébren van tartva, ki lesz elégitve, lelkük, tekintélyük a nőnevelés előnyére folyton gazdagodik. Jó közérzés fejlődik ki, s talán némi szerény anyagi haszonhoz is jutnak, amely őket biztonnal inkább is illeti meg, mint a nem szakértőket.

A tankönyvírásban csak azt az esetet tudnám elfogadni, hogy jó és bevált fiúközépiskolai tankönyveket jó leányközépiskolai pedagógus dolgozzon át leányközépiskolák számára, illetve kiváló fiú- és leányközépiskolai tanárok írjanak együtt leányközépiskolai tankönyveket, de a bírálat joga csak szakemberek kezében lehet. Szerintem más esetekben legyen inkompatibilis leányközépiskolai tankönyv, vagy tankönyvbírálat írása.

Szükségesnek tartom, hogy a fiúközépiskolai tanárság ezeket a kérdéseket beszélje meg, s ha ez elveket méltányosoknak tartja, mondja ki magára, illetve tagjaira nézve kötelezőnek. Mondják ki a különböző tanáregyesületek, hogy elintézetlen becsületbeli ügynek tekintik, ha valamely tagjuk ilyenmű munkákra vállalkozik, s kizárják az egyesület tagjai sorából. A legjobb lenne, ha az országos tanár egyesület alakítana egy vegyes bizottságot, melyhez a panasszal, illetve a kérdés megvizsgálásának kérelmével fordulnának az érdekelt felek.

Azt hiszem, hogy a tanári becsület és a köznevelés érdekében

szükséges e kérdést tisztázni és irányító elvben megállapodni, mert így nem lehetne a minisztérium kívánságára hivatkozni, s így a minisztérium nem mentegethetőzhetnék a külső kényszerrel az elvek áttörésekor. Ha a tanári köztudatot, önértetet, becsületérzést fejleszteni, nevelni akarjuk, akkor ezt a lépést meg kell tenni.

Bittenbinder Miklós.

MAGYAR PÆDAGOGIAI TÁRSASÁG.

XXVII. nagygyűlés 1919 január 18-án.

Fináczy Ernő elnöklésével jelen van: Avar Gyula, Benisch Arthur, Berta Ilona, Berzeviczy Albert, Beszterczey György, Bozóky Endre, Böngérfi János, Böngérfi Kálmán, Császár Elemér, Dobó László, Endrei Gerzson, Fest Aladár, Fináczy Ernőné, Friml Aladár, Gyomlay Gyula, Gyulai Ágost, Gyulai Ágostné, Hoor Pál, Héber Bernát, Heller Izidor, Illosvay Lajos, Imre Sándor, Karsai Ervin, Katonáné Thuránszky Irén, Katona Irén, Kemény Ferenc, Kenyeres Elemér, Kolb Gyula, Kőrösi Henrik, Málnai Mihály, Marczinkó Ferenc, Mátyás József, Mosdóssy Imre, Nádain Pál, Nagy Zsigmond, Nagy Zsigmondné, Négyesy László, Pintér Jenő, Pruzsinszky János, Quint József, Répay Dániel, Révész Géza, Scherer Sándor, Sinkovics Dániel, Stich Nándor, Székely György, Székely István, Székely László, Székely Sándor, Szemere Samu, Szijj János, Szitnyai Elek, Szóts Gyula, Szuppán Vilmos, Szűcs István, Teveli Mihály, Tóth Antal, Waldapfel János és mások.

I. *Fináczy Ernő* elnök *A középiskolák egységes jogositása* című, nagy figyelemmel hallgatott előadásával (I. a M. P. 1919. évi 1—9. lapjain) a Társaság XXVII. nagygyűlését megnyitja.

II. A napirend előtt az elnök üdvözi a nagy számmal megjelent tagokat és érdeklődőket, elsősorban Berzeviczy Albertet, a Magyar Tudományos Akadémia elnökét.

III. *Gyulai Ágost* titkár felolvassa a következő jelentést:

Tisztelt Társaság!

Mialatt hazánk szent testén idegenek taposnak s mi kénytelenek vagyunk összetett kezekkel, megkötözve nézni e szentségtörést; mialatt az ellenséges hordák minden oldalról reánk törve, marcangolva tépdésik le e szent test darabjait s minden lépésüknél újra fölvonaglik a honfi-szív; mialatt belső viszonyainkra gondolva, mély fájdalommal érezzük újra a költő szavainak igazságát:

A kidőlt fában őrlő szű lakik,

A honfi honfira vádaskodik;